

לב חמין שנתעפש ונפסל מאכילת כלב¹⁹⁷ או ששרפו באש קודם זמן הביעור ונתךר¹⁹⁸ עד שאינו ראוי לכלב¹⁹⁹ אע"פ שמותר לקיימו בפסח²⁰⁰ אסור לאכול בפסח²⁰¹ ואף על פי שאינו נחשב לאוכל כלל מכל מקום כיון שהוא רוצה לאוכלו הרי הוא מחשיבו לאכילה²⁰² והרי הוא נחשב לו מדברי סופרים²⁰³ כאוכל גמור על ידי מחשבתו שהוא מחשב לאכול ממנו:

לג כמה דברים אמורים כשהוא מתכוין לאכול אבל אם הוא מתכוין לאכול מאכל אחר אף על פי שנתערב בתוכו חמין זה שנפסל מאכילת כלב קודם זמן הביעור אם יש במאכל זה רוב כנגד חמין זה²⁰⁴ מותר לאכול ואינו חושש לחמין זה שבתוכו כיון שאין מתכוין כדי לאכול שהרי לא עירבו בתוכו כבוונה אלא מאליו נפל שמה או שנתערב שם בשוגג הרי לא נחשב לו חמין זה כאוכל גמור והרי זה כאוכל עפר שהרי אין עליו תורת אוכל כלל אלא על ידי מחשבתו שמחשב עליו לאכילה²⁰⁵:

לד דיו שבשלו נכרי בשכר בתוך הפסח אסור לכתוב בו במועד גזירה שמא יתן קולמוסו לתוך פיו²⁰⁶ ואף על פי שהשכר שבריו זה נפסל מאכילת כלב מכל מקום כיון שלא נפסל עד לאחר זמן הביעור כבר נאסר בהנאה קודם שנפסל ואין איסור זה נפקע ממנו²⁰⁷ לעולם²⁰⁸ אבל אם נתבשל בשכר קודם זמן הביעור מותר לכתוב בו במועד²⁰⁹ דאף אם ישכת ויתן קולמוסו לתוך פיו אין בכך כלום כיון שאין מתכוין לאכול²¹⁰:

תמוג דין חמין בערב פסח לאחר שש וכו' י"ג סעיפים:

א אף על פי שמן התורה אין חמין אסור באכילה ביום י"ד אלא מסוף שעה ששית ולמעלה¹ כמו שנתבאר בס' תל"א² מכל מקום כדי שלא יבואו למעות ביום המעונן³ אסרוהו החכמים ב' שעות קודם חצות היום הדיינו המישיית וששית⁴.

אלא שכל שעה ה' לא אסרוהו אלא באכילה⁵ ואפילו דבר שאיסור אכילתו בתוך הפסח אינו אלא מדברי סופרים אסור לאכול משעה ה' ואילך⁶ אבל מותר להנות ממנו כל מיני הנאות כשעה ה' אפילו הוא חמין גמור האסור בהנאה מן התורה מהחצות היום ואילך אף על פי כן לא רצו החכמים לגזור עליו איסור הנאה בשעה ה' ולפיכך יכול למכרו לנכרי אפילו הרבה ביחד אע"פ שבודאי לא יאכלנו הנכרי קודם הפסח⁷:

רפד כולעיל ס"כ וט"ג.

רפה רבא בגמרא כא. ב. מור וש"ע ס"א.

רפו תוס' שם ר"ה הרב. דאיש' פ"ב סי' א. דין רפ"ב

(ה, ב) ר"ה הרב. מור וש"ע שם.

רפז כולעיל שם. ומותר אף ליהנות מהם בפסח, כולקמן סי' תמ"א.

רפח רא"ש שם בשם הר"י ברצלוני. מור וש"ע ס"ק ה.

רפט תרומת הדשן סי' קכמ. ממשמעות הרא"ש שם. מ"ז שם.

רצ ט"ז שם.

רצא ראה גם לעיל סכ"ב.

רצב חז"י ס"ק יט.

רצג הדין ממשש איסור אכילה, ולא משמע איסור הנאה שבכתובה. ראה תהלה לידו ח"ג סי' מב. שו"ת

נהלת הישוע (סאקאומקא) א"ח סי' יג. שערי תורה

ח"ה חוב' ג' ע' 49. יגדיל תורה (ג.י) חוב' ב' ע' כג. חוב'

ג' ע' רלה. העי"ב (ג.י) קל' ע' ה. שערי שלום סי' כמ.

רצד תרומת הדשן סוף סי' קכמ. חז"י ס"ק יט.

רצה ראה לעיל סוף סכ"א. לקמן סי' תמ"ה סי' (שאף אפין אסור בהנאה, ואף כשתערב בחומר).

רצו תרומת הדשן שם. שו"ע ס"א.

רצז תרומת הדשן שם. מ"א ס"ק מו.

סימן תמוג

א מור וש"ע ס"א.

ב סעיף ב.

ג רבא בגמרא דף יב ע"ב. ט"ז ס"ק א. מ"א ס"ק ב.

וראה ח"י עצמ צדק רה, ב.

ד תשנה דף יא ע"ב כרכי יהודה. מור וש"ע שם.

ה משנה גמרא כא, א. מור וש"ע שם.

ו עולת שבת ס"א. חז"י ס"ק ג.

ז גמרא דף כא, סעי' וכב"ה בבירתיא שם. מור וש"ע

שם.

הלכות פסח תמו

קלה

ב וכן יכול להאכילן כל שעה ה' לבהמה חיה ועוף¹ ובלבד שיהיה לעמוד עליהם עד שיגמרו לאכול קודם שעה ששית וראה שלא יצניעו ממה שהן אוכלין בהצירו² וישאר מוצנע שם לאחר זמן הביעור ויעבור עליו בב"י³ ומה שישתייר מאכילתם יבעירו כשתגיע שעת הביעור ואף אם מאכילם קודם שעה ה' צריך לזהר בזה כמו שנתבאר בס"ת⁴ תל"ג⁵ ע"ש:

ג אבל מתחלת שעה ששית ולמעלה אסרוהו גם בהנאה⁶ ולפיכך אינו יכול למכור⁷ לנכרי ולא ליתנו לו במתנה ולא להפקירו⁸ ולא להאכילו לבהמה חיה ועוף⁹ אפילו אינן שלו אלא של הפקר¹⁰ ואפילו חמוצו של נכרי אסור בהנאה¹¹ (לפיכך אסור להרחיב פת חמץ של נכרי משעה ששית ואילך¹²):

ד שעות הללו משערין אותן לפי ענין היום כגון בשנת הביעור שהיום ארז¹³ נחשב כל שעה משעות הללו שעה ורביע משעות בינונית שהן כ"ד למעת לעת¹⁴ לפי שהיום דהיינו מנץ החמה עד שקיעת החמה¹⁵ הוא נחשב לעולם ל"ב שעות בין שהוא ארז¹⁶ בין שהוא קצר ולפיכך אין לאכול חמץ אלא עד שליש היום¹⁷ דהיינו ב' שעות ומחצה קודם חצות בשנת הביעור ואין למכרו לנכרי אלא עד שעה ורביע קודם חצות היום ואם לא מצאו עריוין¹⁸ ויש הפסד מרובה יש לו שהות למכרו עד שעה קודם חצות לפי שיש מי שאמר¹⁹ דב' שעות הללו שאמרו לענין חמץ דהיינו חמישית וששית משערין אותן בשעות בינוניות שהן כ"ד למעת לעת ובמקום הפסד מרובה יש לסמך על דבריו²⁰.

(חמץ הנשאר ביום י"ד אסור ליתנו לעבדו ושפחתו הנכרים אם החמץ רב שאי אפשר שיאכלוהו קודם זמן איסורו בהנאה דכיון שהוא חייב במוזותיהם הרי זה כפורע חובו מאיסורי הנאה²¹):

ה אם יש מת בערב פסח ואחר הקבורה לא יהיה שהות לאכול חמץ מוציאין אותו לבית הקברות קודם האכילה ומלוין אותו כל העם וחוזרין לבתיהם לאכול חמץ ואחר כך

ח משנה כא, א. מור ושו"ע ס"א.
ט טור ושו"ע ס"א. רא"ש פ"ב ס"א.
י אף בחמץ שאינו ידוע (כשלא ביקש שם), ברעיל ס' תל"ג ס"ב וק"א שם ס"ג. וראה מ"ג תוי"ט.
יא סעיף ב' וק"א ס"ג ז.
יב משנה כא, א. גמרא שם ע"ב. רש"י ד"ה לשעות דרבנן. מור ושו"ע ס"א.
יג משנה שם (שלא נזכר). רמב"ם הל' נזקי ממון פ"א הל"ב (אם נכרו אינו מכור, בכלל אמרו הנאה). וראה גם לעיל ס' הל' ק"א ס"ב. ב. שו"ת סו"מ יד.
יד ברעיל שם ופי' תל"ג ס"ב ושו"ע.
טו משנה שם. מור ושו"ע שם.
טז ירושלמי פ"ב הל' ה"א. הגהות מיימוניות פ"ג אות ב. מור ושו"ע ס' הנח ס"ו. וראה לקמן שם ס"א.
טז ש"ח' גם בחמץ שעבר עליו הפסד.
יז שו"ת ריב"ש ס' ת. תל"א ס"א. ח"י ס"ב ב. וברלקמן ס' תג ס"ח וסו"ת ושו"ע. וראה לקמן ס' תגה ס"ה, ש"ח' גם בחמץ של הפקר, ושו"ע.
יח הגהות אסור ודחרי כלל לג ס"ז. שיירי נוסף הגדולה ס' תמה הגה"ש אות א. פ"ח שם ס"א. ח"י ב' תמו סוף ס"ג י. ועיין ביריד ט"י ק"ח בשו"ע ס"ב

זו (לאסור ריח מרוב האמור בהנאה ועמוד לאכילה), ובפיר' דודס שם ס"ק כ"א (שמתיר), ובמחמת יעקב כלל ל"ו ס"ק ל"ט (שנסמך לתיר) וצ"ע. וראה שרי המר מערכת חמץ ונזעה ס' א אות א. פאת השדה שם ס' א. י"ט בתהוות על שו"ע הל' פסח הגה' ארז¹³ ס"ז שעות. כ' דרבי"ט בפירוש המשניות למכירת פ"א מ"ב. דעה הא' ברמ"א ס"א.
כא שלשי הגבורים למרדכי ברבות רמז פ"ג אות ג. לבוש ס' רלג ס"א. מעדני יו"ש ברבות פ"א ס' אות ב. ולענין ק"ש ראה לעיל ס' נה ס"ז ושו"ע. ולענין תפלה ראה לעיל ס' פ"ג ס"א ושו"ע.
כב מדרש"ל הל' ערב פסח (ע) ב"ט בשם מדרש"ל (הלכות ומנהגי מדרש"ל ש"צ אות ב). רמ"א שם.
כג מ"א ס"ק ג. אליה זומא ס' תל"א ס"ב.
כד תרומת הדשן ס' קגא. ררכי משה ס"ק א בשם תשובת מדרש"ל ברין. דעה דב' ברמ"א שם.
כה ראה הל' צמת ציק דה' ב.
כו ושו"ת בי"ח סו"מ קמ"ג. ח"י ס' תמה ס"ק ד. עיין ט"ו ת"ת לקמן שם סכ"ג) וצ"ע. וראה הגהות על שו"ע לסי' תג ס"ב.

הלכות פסח תמו

קלו

מקברין אותו כראוי¹³ ואף על פי שאין לאכול סעודת קבע בעוד שלא נקבר המת¹⁴ מכל מקום (א) כיון שכבר הוציאוהו לבית הקברות כדי לקברו יש להקל ובפרט בשעת הדחק כזה שצריכין רבים ללוותו ואחר כך לא יהיה להם שהות לאכול¹⁵ ואע"פ שאם התחילו בהוצאת המת אין מפסיקין אפילו לק"ש¹⁶ כמו שנתבאר בס"י ע"ב¹⁷ היינו שאין מפסיקין באמצע הלילה לבית הקברות וכן אם הביאוהו לבית הקברות והקבר הוא מוכן צריך לקבורו מיד אבל כשעדיין לא הכינו הקבר או שאר כל צרכי קבורה מותר בין הבאת המת לבית הקברות להכנת הקבר ושאר צרכי קבורה שכל אחד ואחד הוא דבר בפני עצמו ואין זו הפסקה באמצע עסק המצוה¹⁸:

ז' ישראל שהיה מופקד בידו המצוה של ישראל אחר הבירו (או שהיה ממושבן אצלו¹⁹) ימתיין מלמכרו עד שתגיע שעה ה' בערב פסח²⁰ שמא יבא בעל המין ויחננו ממנו²¹ ואם הוא דבר שלא ימצא לו קונים בריוח בשעה ה' ויצטרך למכרו בול מותר לו למכרו קודם לכן²² ומכל מקום אם הוא בענין שיוכל למכרו לנכרי המכירו שיוודע בו שיחזור לו ואחר הפסח אסור למכרו מכירה הלומה²³:

ז' אם לא מכרו כלל עד שהגיעה שעה ששית חייב לבערו מן העולם לגמרי אפילו הוא בענין שאין עובר עליו בבל וראה כגון שאין אחריות החמץ עליו²⁴ אפילו מגניבת ואבירה הבאים ע"י פשיעה²⁵ מכל מקום צריך הוא לבערו כדי שלא יעבור עליו בעל החמץ בבל ימצא²⁶ שכל ישראל ערבים זה בזה²⁷ ואף על פי שאפשר שבעל החמץ מכר חמץ זה

קונטרס אחרון

(א) כיון שכבר הוציאוהו כו' אף שבמ"א²⁸ כתב עוד תירוק אחר, מ"מ תירוק זה הוא עיקר להלכה, לפי מה שכתב המ"א בסוף סי' תקכ"ג כדעת מהרי"ל שבכאן, ואין שם שעת הדחק. וגם משום שמתח יום טוב לא שייך להקל שם, שהרי כתב המ"א בשם רש"י²⁹ דאין זו שמתה לאכול ולילך אח"כ לבית הקברות ע"ש. ומה שהקשה כאן המ"א [מ]סימן ע"ב, לפי מ"ש המ"א שם³⁰ צריך לתרץ כמ"ש החק יעקב³¹, ואם נפרש שכוונת החק יעקב דכיון שנשארו בבית הקברות עוסקים בחפירה אין זו הפסקה, אין תירוק זה עולה יפה לפי מ"ש המ"א בהלכות יו"ט, דמפשט לשונו משמע ששום אדם לא נשאר בבית הקברות אלא כולם הולכים לאכול סעודת יום טוב, וכ"מ פשט דברי מהרי"ל שבכאן, וע"כ צ"ל כמ"ש בפנים, ואפשר שהוה כוונת החק יעקב ג"כ:

לו מ"א סי' ד. וראה לקמן הל' מצוה ופקדן שחילק בה בין מצא אבדה לבין פקדן. וראה פ"ד צמח צחק שלב, ד. גידול תורה גז' ע' רבנ. ס' ע' שז. וראה גם רש"י שם ד"ה ונקמה: ואריבעה עשר בתסן היה וחמין בול.

לז מ"א שם.

לח טור ושו"ע סי' ב.

לט כדלעיל סי' תמ סי"ג, לדבריו הכל. מש"כ כשאחריותו עליו, ראה לעיל שם מ"א שגם הנפקד עובר עליו ויש"ג.

מ ב"ח ס"ה ר"ה ונ"ש ואם לא. מ"א סי' ה.

מא שמועות לש, א. וראה ערוך לעיל סי' תלו סי' ג.

כז והרי"ד הל' ערב פסח (ע' ונ), בשם מהר"ש (הקב"ה ונתינת מחר"ש סי' דש). הובא במ"א סי' ב. וערוך לקמן סי' תקכו סכ"ב.

כח ים של שלמה ביצה מ"א מוס"י ג' בשם המרדש. הובא במ"א סי' תקכו ס"א.

כט מ"א שם. ח"י סי' ד.

ל מ"א שם.

לא מנ"ח.

לב ח"י שם. וראה ק"א מ"א סי' א, המעט שנפרש כן דברי הח"י.

לג ח"י סי' א. וברע"ק סי' תמא סי' א.

לד גמרא דף יג, א. מור וש"ע סי' ב.

לה רש"י שם ר"ה המתן.

ציונים לקונטרס אחרון

- א סי' ב: והכא שאני הדשעה עוברת וגם התחילו בהוצאת.
- ב כשמת ביום טוב, וברלקמן שם סכ"ב.
- ג ים של שלמה ביצה מ"א מוס"י י.
- ד כפי' תקבו.
- ה שאין זו הפסקה, ונתבאר בפנים בהמשך הסעיף, שהוא כיון שכל אחד הוא דבר בפני עצמו.

הלכות פסח תמו

קלו

לנכרי במקום שהוא והקנה אותו לו באחד מדרכי הקניית שיתבאר בס"ח¹⁰³ בין שיש כאן ודאי חמץ וספק מכרו בעליו לנכרי וספק לא מכרוהו אין ספק מכירה מוציא מידי ודאי חמץ¹⁰⁴.

ח אם בא בעל החמץ אחר הפסח ותובעו בדין על שלא מכר את החמץ לנכרי קודם זמן הביעור אינו חייב לשלם לו לפי שלא קיבל עליו אלא לשמור את החמץ שהוא שמור לבעליו ולא יחסר ממנו מאומה עד שיחזירונו בשלימות לבעליו אבל לא קיבל עליו למכרו בערב פסח שאין זו בכלל שמירה (ב) שהרי במכירה זו מוציאה מרשות בעליו¹⁰⁵

קונטרס אחרון

(ב) שהרי במכירה זו כו' עיין בחק יעקב¹ שדעתו דשומר חנם אין צריך לטרוח במכירה זו אבל שומר שכר חייב לטרוח ע"ש, ודבריו תמוהים, שהרי אף שומר חנם הרואה שקרובה לבא לדידי גניבה או אונס חייב לטרוח ברועים ומקלות¹, שהיא טרחה יותר גדולה מהמכירה, שהיה יכול למכור לנכרי בזול. ואין שום חילוק בשמירה בין שומר חנם לשומר שכר אלא שזה חייב לקדם ברועים ומקלות אפילו בשכר וזה אינו חייב אלא כשמוצא בחנם². וגם מה שכתב בדברי ריבות³ דאף כשהיה לו למכור ופשע ולא מכר אינו אלא גרמא בניזקין, ומביא ראיה מתשובת הרשב"א ע"ש, מאד תמוהים דבריו, שהרי אם לא נעל בפניה כראוי מיקרי פשיעה וחייב אף בשומר חנם⁴, והוא הדין לאפטרופוס אי הוה כשומר חנם⁵, ואין לך גרמא גדולה מזו, שהרי אף הפורץ גדר בפני בהמת חבריו וגנבה לסטים או שיצאה מאליה ונאבדה פטור משום דאינו אלא גרמא בעלמא⁶. אלא ע"כ צ"ל דמה ששומר חנם חייב על הפשיעה אין חיובו בא מחמת הפשיעה עצמה⁷ אלא משעה שננסה לו הפקדון נשתעבד ונתחייב להחזיר לו בשלימות כשיגיע הזמן⁸, אלא שאם בחזק הזמן נאבדה ממנו שלא ע"י פשיעתו בשמירתו חסה עליו התורה ופטורה דמה היה לו לעשות, ובשומר שכר החמירה יותר, וכשואל יותר, ובלוה יותר, אבל בנידון הרשב"א שהאפטרופוס השיב כל מה שהיה לו להשיב וגם מה שמסר לאחרים עשה ברשות, רק שטען שלא כהוגן, אי"כ אין לנו לחייבו אלא מחמת טענה זו בלבד, ומחמת טענה זו אי"כ לחייבו דגרמא אלא כשלא מכר מה שהיה לו למכור, אם זה נקרא פשיעה, אי"כ אי נשאר אח"כ חייב על מה שלא החזיר לו בשלימות כל מה שנמסר לידו⁹.

והנה מה שאינו חייב למכור החמץ אלא מחמת השבת אבידה, כמשמעות הגמרא¹ ורמב"ם² וטושיע ושושן משפט³, ע"כ הטעם הוא כמה שכתבתי בפנים, וא"כ אף בשומר שכר יש לפטור מהאי טעמא. אבל באפטרופוס לא שייך האי טעמא⁴, ולכן יש לחייבו, דלא כחק יעקב⁵. אבל

מב סעף יא.
מג ב"ח שם. ח"א שם.
מד אבן העזר ב"ח חנני, ובשאלתו שבח"י ס"ק ח וכו'.

העת החז"י שם, עכ"פ בשומר חנם (ראה קו"א ס"ק ב).
מחמעות ה"טו ס"ק ד (שלא רן בחיוב הנפקד אלא במשכון).

צינונים לקונטרס אחרון

טו ראה קונטרס ענינה של תורת החסידות הערה 103. שלחן המלך ח"ב ע' מז.
טז ודלא כמו שפסק בדברי ריבות שם.
יז יג, א.
יח ה"ל שאלה ופקדון פ"ז ה"א.
יט ס"י רצב ס"יז.
כ שהרי קיבל על עצמו להוציא ולהכניס לבנות ולסרוח וכו', כמבואר בחז"י ס"י רצ ס"ז.
כא סוף ס"ק ח, שאין לחייבו כיון שאינו חייב אלא בפשיעה, ומכל מקום לא נכתבו בפנים ב' הלכות אלו, שהן דלא כח"י ולא הובאה בפוסקים, אבל במשכון, כיון שאף לדעת הח"י ימי חילוק זה, לכן נתבאר חילוק זה בפנים (ולאו מטעמה).

ו ס"ק ח.
ז ב"מ צג, ב. טור ושושיע חו"מ סי' רצא ס"ח.
ח גמרא שם, טור ושושיע ש"י שג ס"ח.
ט ס"י קבנ (הובא בח"י שם) גבי אפטרופוס.
י ח"א ס"י אק"ו (שאי אפשר לחייב האפטרופוס על שטען בב"ד טענה שהפסיד בה). רמ"א חו"מ סי' רצ ס"כ.
יא משנה ב"ק מה' ב. חו"מ סי' שצו ס"א.
יב כרעת הטור ושושיע סי' רצ ס"כ.
יג כריתתא ב"ק נה, סעי"ב. לפירוש רש"י ותוס' שם.
טו רמ"א חו"מ סי' שצו ס"ד. סמ"ע שם ס"ח.
יד ראה לעיל סי' תמ ס"ז בהג"ה שפשיע כמזיק ברבים, וראה בנסמן שם. וראה מבית חיינו ג' ע'
285

קלח

הלכות פסח המג

ואינו חייב כלל למכרו בערב פסח מחמת שקיבל עליו לשומרו¹⁰¹ אלא מחמת מצות השבת אבידה לבעלים¹⁰² דכיון שהגיעה שעה ה' שהוא קרוב לאסור בהנאה הרי הוא כאבוד מבעליו וחייב כל אדם הרואה אותו נאבד למכרו לנכרי כדי לקיים מצות השבת אבידה.

(ואם חמץ זה שביערו מן העולם לגמרי היה ממושכן אצלו בין שכבר הגיע זמן הפירעון קודם הפסח ולא פרע לו בין שלא הגיע ער לאחר הפסח אם היה המשכון שוה יותר מכדי חובו הרי יש למלוה דין שומר על זה המותר כמ"ש בחו"מ סי' ע"ב¹⁰³) ולפיכך אינו חייב לשלם ללוה על מה שלא מכר מותר הוה לנכרי קודם הפסח כמו שהשומר אינו חייב ממעם שנתבאר אבל מכל מקום הפסיד חובו ואין הלוה חייב לשלם לו כלום¹⁰⁴ אף על פי שגם על מה שכנגד חובו אין למלוה אלא דין שומר ואם נאנס ממנו לא הפסיד חובו מכל מקום ודאי דעת כל ממשכן הוא שעל מנת כן ממשכן לו¹⁰⁵ שכל זמן שלא יחזיר לו המלוה משבטו לא יוכל לתבוע ממנו חובו אלא אם כן יהיה המלוה אנוס באבידת המשכון כגון שיגולנו ממנו לסמים מוויין וכיוצא בו משאר האונסים (שנתבאר בחושן משפט סי' ש"ג¹⁰⁶) שאין כח ביד המלוה להנצל מהם אבל כאן שהיה אפשר להמלוה למכרו קודם הפסח ולא מכרו הרי עצלותו גרמה הפסד המשכון שנאסר בהנאה ונתחייב בביעור ובוראי לא היה דעת הלוה כשמשכנו אצלו שישלם לו חובו אם לא יחזיר לו משבטו מחמת שנפסד ולא היה המלוה אנוס מלהצילו מאותו הפסד.

ואם לא ביערו המלוה לאחר זמן הביעור והשהה אותו עד לאחר הפסח אע"פ שכבר נאסר בהנאה כדיון חמץ שעבר עליו הפסח מכל מקום אם הוא מחזירו ללוה חייב הלוה לקבלו מידו ולפרוע לו חובו מפני שהמלוה יכול לומר לו הרי שלך לפניך שלם כמו שנתת לוי¹⁰⁷ (ואע"פ שעכשיו הוא אסור בהנאה חסרון שאינו ניכר הוא¹⁰⁸):

מ חמץ בפסח אף על פי שהוא אסור מן התורה בכל מיני הנאות ואסור למכרו או להחליפו מכל מקום אם עבר ומכרו או החליפו אין איסורו תופס את דמיו וחילופיו

קונטרס אחרון

במשכון מה שכנגד חובו, כיון דבוה נעשה עליו כשומר שכו, א"כ אף להחזיק יעקב חייב. ועל המותר יש לפוטרו אף להחזיק יעקב, ד"ל קים לי¹⁰⁹ כמ"ד דשומר אבידה כשומר חנם¹¹⁰. ומה גם שדבריו התק יעקב בזה המותרין הן מאוד מאוד, דכיון שלא מכר החמץ איזה שומר הוא להאבידה, וכי מי שראה את האבידה בשדה ועבר ונתעלם ממנה וזח"כ נגנבה משם הוא חייב בגניבתה לפי דעת הרמב"ם וסיעתו, ותס ושלום ישתקע הדבר ולא יאמר, שדהו הפך התלמוד והפוסקים במקומות אין מספר¹¹¹:

שומר חנם לשומר שכו, ולדין מעם החילוק הוא כאמור בפנים. ונפקא מינה בין המעטים, שלידן גם השומר שכו פטור, ולאריך האמורפוסים חייב, אף שהוא כשומר חנם. **מט** ראה שו"ע בחזו"ט סי' עב ס"ק ב: דמסתמא נדחא ל' (להבעלים שהמלוה יתעסק במשכון זה להשכירו כו').
ג מעיק ג ואילך.
נא ח"א ס"ק ד.
גב ראה ח"י שם. תוס' ב"ק מה, א ד"ה השוא.

צינונים לקונטרס אחרון

אבידה, ורבי' עב סוף ס"ב, לענין מותר דמי המשכון היחידים על החוב.
כד ועד"ז כתב בבית מאיר ס"ב ד"ה ואולם בעיקר.

מה נמדא יג, א רמב"ם הל' שאלה ופקדון פ"ז ה"ג.
מז חשונות הנזכר שם (שדריאי המשנה של מוכרין בפני מ"ד מפני השבת אבידה). ורמב"ם שם. וטור ושו"ע חו"מ סימן רצנ"ג ס"ו. וראה גם לקמן הל' מציאה ופקדון: סדרך שמתעסק באבידה.
מז ראה רמ"א שם סעיף ב.
מח כן חשונות בח"י שם. וראה ק"א סוף ס"ק ב, שכן הוא גם לדין. אבל לא מצעמיה (שהוא מחלק בין

כב ראה טור ורמ"א חו"מ סי' כה ס"ב וש"ך שם ס"ק ז. וראה גם לעיל סי' תלו ס"ק ד וש"ג.
כג כמבואר ברמ"א חו"מ סי' רסו סט"ז לענין שומר

הלכות פסח תמו

קלט

שיהיו אסורין בהנאה כמוהו אלא מותר ליהנות מדמי החמץ או מחלפיו¹¹ א"ע¹² שמכרו או החלפו בתוך הפסח¹³ מפני שעבודה זרה היא גם כן מאיסורי הנאה והיא תופסת את דמיה וחלופיה שהן אסורין בהנאה כמוה שנאמר¹⁴ והיית חרם כמוהו ודרשו חכמים¹⁵ כל מה שאתה מתוה ממנה דהיינו דמיה וחלופיה הרי הן חרם כמוהו ואמרה תורה באיסור עבודה זרה כי חרם הוא ודרשו חכמים¹⁶ הוא חרם ותופס את דמו וחלופיו אבל שאר איסורי הנאה כגון ערלה וכלאי הברם ובשר בחלב¹⁷ וחמץ בפסח אינן תופסין את דמיהן וחלופיהן;

י וכל זה מן התורה (א) אבל מדברי סופרים אסור לו ליהנות מדמי החמץ או מחלפיו שמכרו או שהחלפו מתחלת שעה ששית ואילך רבין שאלו הדמים או אלו החלפין

קונטרס אחרון

(ג) אבל מדברי סופרים בו¹⁸ עיין בחק יעקב¹⁹ שחילק בין מעות לכסות וכלים, עפ"י מ"ש התוספות ריש פרק קמא דחולין²⁰, והוא מדברי רש"י פרק ד' דע"ז²¹, ואשתמיטתיה מ"ש הרא"ש ט"ף פרק [בין דקידושין²² ע"ש, מבואר מדבריו דחלפין אפילו הן מעות אסורין וחלפיה חלפין אפילו הן כסות וכלים מותרין, ודעת רש"י ותוס' לאסור אפילו בחלפיה חלפין, אם לא משום ביטול פריה ורביה או משום שאינו דבר הניכר כמו כסות וכלים, כמו שביאר דבריהם במשנה [למלך] פ"ה מהלכות אישות²³ ופרק [טז] מהלכות מכירה²⁴. וכן הוא בתוס' נדרים²⁵ ע"ש פירוש הסוגיא לפי שיטתו זו²⁶. אבל אנן לא קיייל הכי, כמ"ש הש"ך ביו"ד סי' רמ"ז²⁷. והוא הדין לכל איסורי הנאה ז', כמבואר בר"ן²⁸ ובחידושי הרשב"א²⁹ בנדרים, דאיבעיא זו היא בכל איסורי הנאה שאין תופסין את דמיהן אם הדמים מותרים למחליף עצמו, וכך מוכתה שם כל הסוגיא. אלא שהרשב"א³⁰ ור"ן³¹ פסקו איבעיא זו לקולא, אבל אנן לא קיייל הכי, אלא כמ"ש הש"ע ואחרונים שם³² להתמיר בלי שום חולק.

עיין שם היטב בגמרא ור"ן ויתברר לך ביטול דברי הפרי חדש כאן³³ שהכריע כהמקילין, שהרי טעם המקילין משום דפוסקין האיבעיא לקולא, ואנן לא קיייל הכי³⁴. ומ"ש הפרי חדש וסוגיא נדרים כבר יישבה הרשב"א בחידושו ריש פרק קמא דחולין³⁵, ועל זה סמך לחקל, הוא דלא כהלכתא, שהרי הרשב"א שם מפרש סוגיא נדרים דאיבעיא להו אם מותר להתלף לכתחלה, והוא

נג תמי כא, א ר"ה כל. טור כשם ר"ת, ושו"ע ס"ג.
נד פרי"ח ס"ף ס"ג. עולת שבת ס"ג.
נח דברים ז, ב.
נו מידושיין דף נח, א.

נז גמרא שם. וע"ז נד, ב (למעט ערלה וכלאי הברם).
וראה מ"מ וציונים.
נח משנה קידושין נג, ב.

ציונים לקונטרס אחרון

לג ס"ק א, שפרש הסוגיא בחלפין, ובסיק ד, ש"כ"ה
גם באומר קונם פירות האלו על פלוני. ובנקודת
הכסף שם כותב, שחלפיה חלפין מותר.
לד האיבעיא שם מז, א היא בנדר בקונם פירות
האלו על פלוני, ושם מז, ב רוצה הנמרא
לפשוט האיבעיא מדין חלפיה אסורי הנאה.
לח שם מז, א ור"ה בעי רמי.
לז שם רד"ה הא דאיבעיא.
לז שם מז, ב ד"ה אמר רבא.
לח שם ד"ה ולענין הלכה.
לט יו"ד סי' רטז ס"ב.
מ סעף ג.

מא ביו"ד סי' רטז ס"ב, וא"כ גם כאן בחמץ בפסח
לא קיייל הכי.
מב ד, ב ד"ה סבריה; וה"פ מהו בחלופיהן כלומר
מהו לחלפין וליהנות בחלופיהן בו.

כה ס"ק ט.
כו ד, ב ד"ה מותר (א"ע) דבשאר חלפין אסור
באשה שרי משום פריה ורביה אי נמי לא אסור
אלא כגון פירות וכלים שהוא דבר הניכר ונראה.
כז נד, ב ד"ה למעטוי (ודוקא קידושי אשה אבל
אותהניי מנייהו מדרבנן אסור).
כח סי' לא, שהביא את התירוץ הנ"ל (שבתוס')
על שם רש"י בעיון שם, וחלק עליו, ומסיק: אם
בריעבד לקח מרמי איסורי הנאה פירות וכלים על
חלפין לא גזור רבנן.
כט ה"א ד"ה והנראה.
ל הלכה יד.

לא מז, ב ד"ה ה"ג לא לכתחלה, בשם ה"ש מקוצי,
לב דמייירי רק בחלפיה חלפין, שאסור לכתחלה, ורק
בקידושין מותר להנות מאשתו שקידש בחלפיה
אסורי הנאה.

הלכות פסח תמו

באו לידו על ידי החמץ הרי זה משתכר באיסורי הנאה אבל אחרים מותרין ליהנות מדמים וחלופין אלו כיון שהנאה זו אינה באה להם על ידי החמץ שהרי לא היה שלהם הרי אינן משתכרין באיסורי הנאה¹⁰¹:

יא וכל זה כשמכרו והחליפו ישראל בעל החמץ בעצמו או על ידי שלוחו בין שהוא ישראל בין שהוא נכרי אבל אם מכרו והחליפו אדם אחר שלא מדעת בעל החמץ הרי דמים וחלופין אלו מותרין אפילו לבעל החמץ עצמו אבל אסורין הן לאותו האיש שמכר או שהחליף¹⁰²:

יב ואם משך הנכרי הלוקח תחלה את החמץ לרשותו ואח"כ נתן דמיו או חלופיו הרי הן מותרין אפילו מכר והחליף הוא בעצמו דכיון שמשך הנכרי את החמץ לרשותו נקנה לו החמץ מיד על ידי משיכה זו והרי הן כשלו ממש ומה שנתן אח"כ דמיו או חלופיו הרי הן כמתנה בעלמא ואינן נקראין דמי החמץ וחלופיו¹⁰³.

ויש חולקין¹⁰⁴ על כל זה וואומרים דאפילו מכרו והחליפו בעל החמץ בעצמו ונטל דמיו או חלופיו ואח"כ משך הנכרי את החמץ לרשותו מותר לו ליהנות מדמים וחלופין אלו ויש

קונטרס אחרון

כעין פי' הרא"ש שם בגררים¹⁰⁵, וכבר תמה עליו במשנה למלך פ"ה מהלכות אישות¹⁰⁶ והניחו בצ"ע. וגם השרבי"א בהדיוטיו לנדרים הור' בו, ופירש כפירוש הר"ן ושאר פוסקים. ובלאו הכי לא קי"ל הכי אלא כמ"ש בש"ע ואחרונים כיו"ד שם, דמפרשים האיבעיא בדיועבד. וכיון דלא [איפשטא] אזלינן לתומרא כהסכמת דוב אחרונים וגדולי הראשונים ז"ל. אלא כיון דאיבעיא זו היא ברובין יש לסמוך בהפסד מרובה על החלופין, שהם הרמב"ם¹⁰⁷ * והרשב"א ריש פרק קמא דחולין¹⁰⁸ בשם הרמב"ן¹⁰⁹ * והר"ן בגררים:

לא קנהו¹¹⁰ בו כל זה מתבאר למעיין היטב במשנה

למלך פרק י"ז מהלכות מכירה¹¹¹ בשם בעל התרומות¹¹², כפי מה שפירש דבריו במסקנתו. ועיין בח"מ¹¹³ סי' קצ"ח¹¹⁴ דכל שלא קנה הלוקח באחד מדרכי הקניית יש למוכר על המוצר דין לזה, דה"ל כהולאה גמורה, ע"ש בב"י¹¹⁵ בשם הר"ף¹¹⁶ ורמב"ם¹¹⁷ ורמב"ן¹¹⁸:

נט ושיי' ע"ז נר, ב ד"ה למעט. חולין ד, תע"ב. תוס' ע"ז שם ד"ה מכן חולין שם ד"ה מותר. רא"ש קדושין פ"ב סי' לא. ביח ס"ו ד"ה מעשה. ט"ז ס"ה. ס' דין בדרים דף מז, א ד"ה בעי רמי (לאחר נמי לא מיבעיא לה דפשיטא ליה רבותין כו' מספקא ליה אי מותרת למחליף מורבנן). ביח ס"ו ד"ה מעשה. ט"ז ס"ה. ה. ת"א ס"ה ג. ש"ך בריד ט"ז רטו ס"ה א.

סא ת"א ס"ה ג.

סב רש"י חולין ד, רע"ב בשם י אמרים. רומ"ח הל' מאכלות אמרות פ"ה ה"ל. מ"ט שם (שכן עיקר). חוב"ן חולין שם ס"ה והא דאמרין. רשב"א שם סברה. ובגררים מז, ב ד"ה מכן. ר"ן שם ר"ה ולענין הלכה. פ"ח ס"ה.

צינוים לקונטרס אחרון

(ואפשר קשור לתחלת ס"יב).

גב הלכה יד (במוכר לחביו אסורי הנאה, וידע הלוקח שהם אסורי הנאה, ונתחייב הלוקח לתת לו המעות, שאינו חשוב כמחליף עד שעה שנתן המעות).

גג שער מו ח"ו ס"ב.

נד סעיף טו.

נה מחו' יז ד"ה אע"פ.

נו ב"מ פ"ד (ל, א), כשם רב האי גאון.

נז הל' מכירה פ"ז ה"ג, לפירוש המ"מ שם.

נח ב"מ מט, א ד"ה ההוא גברא (הובא ב"מ"מ שם).

מג מז, ב ד"ה דילמא.

מד ה"א ד"ה וראיתי להרא"ש ז"ל שם בגררים. מה הל' מאכלות אמרות פ"ה ה"טז.

מו ח"ו ס"ב.

מז הל' גררים פ"ה ה"טז.

מח וראה פס"ד צמת צדק כ, ג.

מט ד, ב ד"ה סברה.

נ שם ד"ה והא דאמרין.

נא כ"ה בריפוס ראשון, ובנראה קאי על סעיף גוסף שהיה בפנים, שנשמט בנוסח הש"ע הנדפס

הלכות פסח תמונת-תמו

קמא

לסמוך על דבריהם במקום הפסד מרובה¹⁰ אבל במקום שאין הפסד מרובה יש להחמיר אפילו לא מכרו והחליפו עד לאחר הפסח שאינו אסור בהנאה אלא מוכרי סופרים¹¹:
 יג. וכל זה בדמי החמץ וחליפיו אבל החמץ עצמו לעולם הוא עומד באיסורו שאסור לכל אדם ליקח אותו מהנכרי אפילו לא מכרו לו הישראל עד לאחר הפסח ואם נתנו הנכרי במתנה לאחר הפסח חייב לבערו מן העולם כדן המין של ישראל שעבר עליו הפסח¹² שנחבאר בסיומן תל"ה¹³:

תמוך דין ערב פסח שחל להיות בשבת וכו' כ' סעיפים:

א. ו"ד בניסן שחל להיות בשבת¹⁴ כיון שאי אפשר לבדוק בליל שבת שהרי אסור למלא את הנר¹⁵ לבדוק לאורו וגם ביום אי אפשר לבדוק¹⁶ כמו שנתבאר בס' תל"ג¹⁷ לפיכך מקדימין הכל לבדוק בליל ששי שהוא ליל י"ג ומברכין על ביעור חמץ ומבטלין כל חמץ שנשארו ברשותו שלא מצאו בבדיקה זו¹⁸ ונהרין בחמץ הנמצא בבדיקה ובחמץ שמשוייין לאכילה להניחו במקום מוצנע¹⁹ שלא יגרו ממנו קטנים או שרצים כמו שנתבאר בס' תל"ד²⁰:

ב. וביום ערב שבת צריך לבער כל החמץ שברשותו ולא ישיר ממנו רק מזון ב' סעודות לשבת²¹ אבל סעודה שלישית כיון שזמנה הוא אחר חצות היום אי אפשר לאכלה רק מצה עשירה²² דהיינו מצה שנלושה בין או שמן או דבש או חלב או שאר משקין ומי פירות שכל אלו אינן נקראין לחם עוני ואין אדם יוצא בהן ידי חובת אכילת מצה בפסח ולפיכך מותר לאכלה בערב פסח אבל כל מצה שאדם יוצא בה ידי חובתו בפסח אסור לאכלה בערב פסח כמ"ש בס' תע"א²³:

ג. ובמדינות אלו שאין נוהגין כלל לאכול מצה עשירה בערב פסח משעה ה' ואילך מטעם שיתבאר בס' תס"ב²⁴ יקיימו סעודה שלישית בבשר והגים²⁵ ויוצאו בהן בשאר מיני לפתן שהרי יש אומרים שדבריהם אלו אדם יוצא ידי חובת סעודה שלישית בכל שבתות השנה כמו שנתבאר בס' רצ"א²⁶:

ד. ואם אין לו מזון לפת²⁷ יקיימנה במיני פירות²⁸ שהרי יש אומרים שגם כזה יוצא ידי חובת סעודה שלישית כמו שנתבאר שם.

ה אחרונים מ"ו ס"ק ז. המד משה ס"א. וראה לעיל סי' תלו ס"א וקרא שם ס"ק ב.
 ו רמב"ם שם.
 ז סעיף א"ב (להצניע החמץ) וס"ו (הביטול שאחר הבריקה).
 ח נזחא יג. א בביריתא רכבי אלעור איש ברתומא. מור בשם רש"י ש"ע ס"א.
 ט רא"ש פ"י ס"א א בשם ר"ת. טור ושו"ע שם.
 י סעיף ד (שעורב בה מי פירות). וראה שערי שלום סי' כה.
 יא סעיף ז.
 יב דמ"א ס"א.
 יג סעיף ז.
 יד ד"א ס"ק ב.
 טו תשב"ץ סי' כג. מדר"ל הל' שבת הגדול וערב פסח (ע' נד"ט). רמ"א ס"א.

סג חסמותות המ"א שם, וחז"י ס"ק פ (שפרשו בדת הש"ע ברעת המתירים). וראה ק"א ס"ק ג: כיון ראיבתי זו היא כרובנן יש לסמקן בהפסד מרובה על המקילין.
 סד רש"י חלין ד, ב ד"ה מפני תוס' שם ד"ה מותר.
 סה חז"י ס"ק פ. וראה גם לקמן סי' תנח ס"א (שחמץ שעבר עליו הפסח נאסר לכל אדם) ומ"כ (שאסור לקנותו מנהרגין).
 סו סעיף ד.

סיומן תמוך

א נמדא. רמב"ם פ"ג הל' ג. מור וש"ע ס"א.
 ב כ"ז ד"ה נמ"ש רבנו שברקין. לבוש ס"א. וכדלעיל סי' רנ"ג ס"א.
 ג לבוש שם.
 ד סעיף א.